

Årsmelding 2025

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora

1. Sammendrag

I 2025 har NESH spesielt arbeidet med kunstig intelligens og spørsmål knyttet til personvern og forskningsetikk.

NESH har også bistått med veiledning og støtte til forskere og forskningsinstitusjoner, også fra andre land.

Dette bidrar til at NESH oppfattes som en ressurs for institusjonene i deres arbeid med å fremme god og ansvarlig forskning.

2. Om utvalget

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) er del av De nasjonale forskningsetiske komiteene (FEK). FEK er et forvaltningsorgan for forskningsetiske spørsmål på alle fagområder. FEK er underlagt Kunnskapsdepartementet. Komiteenes overordnede samfunns mål er etisk god og ansvarlig forskning.

FEK omfatter også følgende komiteer og utvalg med et felles sekretariat:

- Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag (NEM)
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH)
- Nasjonalt utvalg for gransking av uredelighet i forskning (Granskingsutvalget)
- Nasjonalt utvalg for forskning på menneskelige levninger (Skjelettutvalget)

NESH er et faglig uavhengig (jf. forskningsetikkloven § 3) og rådgivende

organ for forskningsetiske spørsmål. NESHs ansvarsområde er forskningsetisk virksomhet innen samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Komiteen har bestått av [11 medlemmer og to varamedlemmer](#) (ett medlem fratradte i løpet av 2024, ett annet var i utlandet 2025), herunder to lekmedlemmer. Komitémedlemmene blir oppnevnt av Kunnskapsdepartementet etter innstilling fra Norges forskningsråd. Oppnevningssperiode går over fire år, fra 2022 til 2025, og hvert medlem kan sitte i to perioder.

3. Årets virksomhet

3.1 Kort om virksomheten

I 2025 hadde NESH fire ordinære møter (14.03, 06.06, 17.09 og 25.11), hvorav ett var digitalt. I tillegg har det vært flere møter i to arbeidsgrupper: Den ene har jobbet med forskningsetikk og personvern, den andre med kunstig intelligens.

NESH har avgitt tre uttalelser om:

- [Forskning på klinisk opplæring ved profesjonsstudiet i psykologi](#)
- [Personvern og forskningsetikk](#)
- [Passivt samtykke i «Kommuner i bevegelse»](#)

Flere henvendelser munnet ut i råd og veiledning snarere enn uttalelser. Det er også mange henvendelser om behov for bistand i opplæring og undervisning, noe som kan tyde på at dette ikke blir tilstrekkelig ivaretatt ved institusjonene.

NESH har avgitt flere høringsinnspill, både felles i FEK om:

- [Medforfatterskap](#), Retningslinjer og verktøy for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid (HK-dir)

og egne fra NESH om:

- [Ny KI-lov](#) (Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet)

På den måten bidrar NESH aktivt til FEKs mål om at andre aktører tar hensyn til forskningsetikk i sitt arbeid.

Ellers har komiteleder og sekretariatsleder i NESH fortløpende besvart henvendelser og gitt veiledning i forskningsetiske spørsmål, samt bistått en rekke institusjoner med opplæring og undervisning innenfor NESHs område (se oversikt punkt 3.5). NESH har ikke kapasitet til å bistå alle henvendelsene fra institusjoner om undervisning og opplæring.

3.2 Sentrale spørsmål

Et sentralt spørsmål for NESH i 2025 har vært forholdet mellom personvern og forskningsetikk, oppsummert i en [omfattende uttalelse](#), basert på flere års arbeid og erfaringer. Formålet med uttalelsen er å klargjøre rammer og retningslinjer knyttet til personvern og forskningsetikk i Norge. NESH legger til grunn at personvern er en forskningsetisk forpliktelse, ikke bare et aspekt ved behandling av personopplysninger i juridisk forstand. NESH har også sendt brev til Sikt (12. november) med innspill om behov for oppdatering av Siktens maler om informasjonsskriv.

Et annet sentralt tema i 2025 er kunstig intelligens. I utgangspunktet planla NESH en revisjon av [Forskningsetisk veileder for internettforskning](#) (NESH 2019), men i løpet av høsten viste det seg at det er mer hensiktsmessig å utarbeide en ny «Forskningsetisk veileder om kunstig, intelligens, mennesker og samfunn.» Planen er at denne skal på høring sommeren 2026.

NESH har også foretatt en systematisk gjennomgang av [Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora](#) (2023) med tanke på en ny revisjon.

3.3 Arrangementer

I forbindelse med NESH-møtet 25. november hadde komiteen en rekke institusjonsbesøk onsdag 26. november for å lære mer om aktuelle utfordringer knyttet til kunstig intelligens (KI). NESH ville spesielt fremheve temaer som *språk, publisering og sikkerhet*. Derfor hadde vi invitert til dialogmøter med Åse Wetås (Språkrådet), Nils Ivar Lahlum (Scandinavian University Press), Caroline Sutton (The International Association of Scientific, Technical & Medical Publishers, STM), og Robin Marc Allers (Institutt for forsvarsstudier ved Forsvarets høgskole).

NESH har bidratt med innlegg på andre arrangementer blant annet om personvern og forskningsetikk.

- 12. juni bidro NESH på åpent møte i Bergen, et samarbeid mellom FEK og med Sikt – kunnskapssektorens tjenesteleverandør, med innlegg om

«Deling og bruk av data», basert på en uttalelse fra NESH om prosjektet [KidAd](#).

- 9. september bidro NESH med innlegg om «Interne forskningsetiske komiteer i samfunnsfag og humaniora» på webinar i regi av HUR-samfunnsfag.
- 19. november bidro NESH med innlegg om «Forholdet mellom forskningsetikk og personvern» på fagseminar i regi av NARMAs nettverk for personvern og forskningsetikk.

3.4 Produkter

I løpet av 2026 vil NESH sende på høring en ny «Forskningsetisk veileder om kunstig intelligens, mennesker og samfunn».

Sekretariatsleder Vidar Enebakk ledet i 2025 ENRIOs arbeidsgruppe for «Humanities and Social Sciences», som har gitt innspill til Europakommisjonens «Guidance Note on Ethics in Social Sciences and Humanities», som blir brukt i vurdering av søkander til Horsont Europa. Bidrag fra NESH i denne prosessen vil være av stor betydning for den reviderte utgaven, som skal brukes i neste rammeprogram.

På den måten bidrar NESH til at retningslinjene til enhver tid skal være gode verktøy for å fremme god og ansvarlig forskning.

3.5 Informasjon, opplæring og deltakelse i samfunnsdebatten

NESH har bidratt med informasjon i mange sammenhenger, også med aktører fra andre land.

- 7.-8. mai var NESH-leder Heidi Østbø Haugen på besøk i Taiwan hos National

Yang Ming Chiao Tung University, hvor hun fortalte om NESH og delte erfaringer om utvikling av opplæringsressurser.

- 15. mai bidro sekretariatsleder Vidar Enebakk med innlegg om NESH i forbindelse med besøk fra Thailand.
- 26. mai deltok NESH-leder Heidi Østbø Haugen på møte i Kunnskapsdepartementet i forbindelse med besøk fra det kinesiske forskningsdepartementet, The Ministry of Science and Technology (MOST).
- 19. juni deltok sekretariatsleder Vidar Enebakk på møte i arbeidsgruppe nedsatt av Justis- og beredskapsdepartementet, som skal vurdere og foreslå rettslige rammer for bruk av biologisk materiale innhentet i strafferettspleien til rettsmedisinsk metodeutvikling.

NESH har også vært aktive i debatten om akademisk frihet og internasjonalt samarbeid:

- Heidi Østbø Haugen, "[Når akademisk frihet blir ofret](#)", Khrono, 26.03.2025.
- Heidi Østbø Haugen og Kari Steen-Johnsen i Khrono, "[Etisk og uavhengig forskning i urolige tider](#)", Khrono, 07.05.2025.

Sekretariatsleder Vidar Enebakk har bidratt med innlegg og opplæring i mange sammenhenger:

- UHR-Samfunnsfag, 15.01.2025
- CNR, Roma, 27.01.2025
- Lansering «Etisk ubehag», 13.02.2025
- OsloMet, 27.02.2025
- UiO, SV, PhD, 03.03.2025

- UHR-BSV, 10.03.2025
- Norce, 18.03.2025
- NARMA, 29.04.205
- AFI, 30.04.2025
- HK-dir, 19.05.2025
- NOVA, 13.06.2025
- ROSIE, 16.06.2025
- Volda, 03.09.2025
- UHR-Samfunnsfag, 04.09.2025
- NARMA, 19.11.2025
- UiO Democracy, 03.12.2025